

Lands 41

Vandhjulet i den dybe V-formede dal.

Fynske Årbøger 1973

Illustrationen på forsiden er „Fuglevig Mølle“, på bagsiden „Damsbo Mølle“.
De er hentet fra Frode Lunds bog „Fynske Vandmøller“, 1973.

Manuskripter, der ønskes optaget i årbogen, bedes sendt til adjunkt *Hans Henrik Jacobsen*, Hyrdinden 5, 5270 Næsby, til hvem også henvendelser i redaktionelle anliggender bedes adresseret.

Skriftudvalget består af konsulent Å. Lauritsen, sognepræst Laust Kristensen, landsarkivar dr. A. Riising og adjunkt H. H. Jacobsen (redaktør).

Fynske Årbøger 1973

UDGIVET AF

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

ODENSE 1973

Trykt hos Andelsbogtrykkeriet i Odense
ISBN 87 87314 029

Indhold

M. Vesterdal: Giersings Realskole	7
Hans Larsen og Aage Gottschalk Rasmussen: En gammel drabssag fra Søbysøgaard	61
Svend Frederiksen: Kvægpesten i Aasum 1745	66
Bent Morillas: Kort visit i Danmarks Siena 1788	70
Steffen Høve: Erindringer om fynsk landmandsliv – Rasmus Syberg Petersen fortæller	78
Hans Henrik Jacobsen: Karl Timmermann (1837–1921)	100
Ny lokalhistorisk litteratur	126
Navneregister	131
Foreningsmeddelelser	135

Ny lokalhistorisk litteratur

Åge Petersen: Vejlbj - minder, virke og tro. Udgivet af Udgiverselskabet i Middelfart 1972, 239 si.

Med bogen om Vejlbj har Åge Petersen afsluttet sin skildring af Vejlbj-Strib kommunes historie. 1. bind, omhandlende færgcoverfarten over bæltet, kom i 1971, og nu følger en beskrivelse af resten af sognet.

Når man begynder at samle stof til en sognebeskrivelse, sker det, at stoffet svulmer op i en sådan grad, at de økonomiske rammer ville blive sprængt, hvis alt skulle med. Sådan er det gået i dette tilfælde, og Åge Petersen har ladet områder som skolchistorie, foreningshistorie, sognerådshistorie o. a. ligge til fordel for områder, der er et særkende for denne egn.

Et af disse er tobaksavlén, der havde været almindelig på Fredericia-egnen siden slutningen af det 17. århundrede. Imidlertid skulle der en krig til, før den vandt indpas på Fyn: Mange jyder måtte i 1864 flygte over bæltet, og hvad de ikke glemte at tage med var deres tobaksfrø. I løbet af få år var Vestfyn det område i landet, hvor der dyrkedes mest tobak: I 1869 var avlén i Vejlbj alene 76 tons, 2 år senere 140 tons, der kom på markedet som skrå- og pipetobak. Det var også en krig, der satte en stopper for tobaksavlén, idet den ophørte i det nævnte omfang med 1. verdenskrig.

I andre kapitler behandles kirkens historie; minder fra treårskrigen og krigen i 1864, bl. a. de Mezas skildring af et krigsråd i konfirmandstuen i Vejlbj præstegård; pesten i 1659-60, der i sognet krævede 285 ofre; byens egen vedtægt fra 1673; mejerivæsenet, som det formede sig før andelsmejeriets tid; fattigvæsenet; vækkelserne omkring 1880, der bevirkede, at Vejlbj fik Fyns første missionshus, samt tildragelser med tilknytning til Billeshave og Cathrinebjerg.

Åge Petersen har atter vist sig som en flittig samler. Det er væsentlige områder, han har draget frem, blot ærgrer man sig gang på gang over, at han lader sine kilder tale - side efter side - fremfor at give fremstillingen et personligt præg. Eksempelvis den lange beskrivelse af Vejlbj kirke, hentet fra Nationalmuseets topografisk-antikvariske arkiv, en lang, teknisk og upersonlig skildring, der interesserer læseren langt mindre, end hvis han havde oplevet kirken med forfatterens øjne.

Åge Petersen lægger imidlertid vægt på, at fortiden ikke står som noget isoleret. Han slutter sit efterskrift med disse ord: De, der vil klippe forbindelsen til fortiden over, er, efter min opfattelse, hverken orienteret til venstre eller til højre, men er i virkeligheden så reaktionære, at de ikke er kvalificerede til at snakke med om nutidens problemer.

H. H. J.

Foreningsmeddelelser 1973

Siden redaktionen af Fynske Årbøger 1972 sluttede, har Historisk Samfund for Fyns Stift haft følgende arrangementer:

Den 27. august 1972 deltog ca. 100 af samfundets medlemmer i høstfest i Den fynske Landsby, arrangeret af Odense Bys Museer. Forinden havde museumsdirektør N. Oxenvad fortalt om opførelsen af Tommerup præstegård, en af museets nyerehvervelser, og der havde været lejlighed til at bese den gamle præstegård under museumsdirektørens ledelse.

Søndag d. 17. september 1972 var der arrangeret udflugt til Clausholm og egnen nord for Århus. Der udgik busser fra Odense og Rudkøbing, og de ca. 200 mennesker, der deltog i turen, samledes på Ejer Bavnehøj, hvor der blev drukket formiddagskaffe. Herfra gik turen over Borum Eshøj og Nørreris til Hørning kirke, hvor der blev givet en historisk orientering. Ved frokosten på Voldum kro orienterede godsejer Berner om Clausholms historie, hvorefter deltagerne havde lejlighed til at aflægge besøg på slottet. Fra Clausholm kørtes over Djursland til Århus, hvorfra turen gik hjem over Odder og Horsens.

Den 31. marts 1973 afholdtes på Industripalæet repræsentantskabsmøde med efterfølgende generalforsamling ifølge lovene. Overbibliotekar Holck, Assens, valgtes til dirigent. Formanden omtalte i sin beretning den forløbne sæsons arrangementer og gav en kort orientering om den kommende sæsons. Et medlem fremsatte ønske om buskørsel på „den historiske dag“; formanden lovede at imødekomme dette ønske.

For kassereren, der var forhindret i at deltage, aflagde bankfuldmægtig Tang Koch regnskabet. Det fremgik af beretningen, at årets overskud nøje svarer til samfundets andel af overskud ved Dansk Historisk Fællesforenings salg af Historisk Billedbog. – Begge beretninger godkendtes enstemmigt.

Til repræsentantskabet genvalgtes lektor Blomberg, mus. insp. Dencker-Jensen, urmager Faxøe, malermester P. Fredholm, gdr. Halsted, sognepræst O. J. Hansen, fru Johanne Larsen, overlærer Møllerup og afdelingsleder S. Mørch. Nyvalgt blev overpostbud Anders Jæger, Bogense, i stedet for læge Knud Ehlert, der havde ønsket at trække sig tilbage, samt landsarkivar, dr. A. Riising, Odense. Genvalg fandt ligeledes sted af revisorer (bankbestyrer F. Lindegaard og bankprokurist Åge Sørensen) og revisorsuppleant (bankfuldmægtig Due).

Efter generalforsamlingen, der overværedes af 60 medlemmer, holdt professor Tage Kaarsted foredrag om emnet „Dansk forsvars- og udenrigspolitik siden Estrup“.

Forretningsudvalget har ved et møde *den 10. april 1973* konstitueret sig med Åge Lauritsen som formand, N. Oxenvad som næstformand og E. Nærø som kasserer. Det har hidtil påhvilet sekretæren med støtte af skriftudvalget at redigere Fynske Årbøger. Der har i forretningsudvalget nogen tid været arbejdet på at få etableret en bedre og mere hensigtsmæssig forretningsorden. En sådan er udarbejdet, og i følge denne vælges der både sekretær og redaktør og nedsættes et møde- og turudvalg og et skriftudvalg.

Sekretærposten er overtaget af overlærer Møllerup, mens adjunkt H. H. Jacobsen fortsætter som redaktør af Fynske Årbøger. Møde- og turudvalget består af Åge Lauritsen, N. Oxenvad, S. Mørch og J. Møllerup, til hvem henvendelser ang. deltagelse i udflugter rettes. Skriftudvalget består af Åge Lauritsen, Laust Kristensen, A. Riising og H. H. Jacobsen.

Landsarkivar, dr. A. Riising er indtrådt i forretningsudvalget i stedet for lektor Å. Blomberg, der har ønsket at trække sig tilbage, efter siden 1946 at have været medlem af forretningsudvalget, indtil 1968 som sekretær, 1968–70 som formand. Formanden bragte lektor Blomberg en tak for de mange års arbejde for samfundet.

Søndag d. 3. juni 1973 var der tur til Ribe, hvor museumsinspektør Kirsten Agerbæk i et interessant foredrag på Klubbens Hotel redegjorde for byens historie og de seneste udgravninger. Derefter var der byvandring. De ca. 150 medlemmer, der deltog i turen, kørte derefter til Manø Ebbevej, hvor formanden la Cour Madsen, Vester Vedsted, fortalte om vadehavet og landvindingsarbejdet. Hjemturen gik over Skibelund Krat, hvor man spiste til middag og iverigt havde mulighed for at få et indtryk af dette gamle nationale mødested.

Der er endnu 2 udflugter på programmet: Den 19. august afholdes der „historisk dag“ på Langeland med besøg i Sct. Bents Kapel, vikingebegravelserne ved Stengade, Tryggelev kirke og Magleby kirkebakke, og den 25. august afholdes der udflugt til Arreskov.

Historisk Samfund takker de mange, der har taget del i de forskellige arrangementer, ikke mindst dem, der har været behjælpelig med tilrettelæggelse og har ydet værdifulde bidrag ved deres historiske orientering.

Historisk Samfund har fra Odense Kommune fået tilbud om at overtage et restlager af Jacob Hansen, Knud Mortensen: Dalum Sogns Historie. Værket, der er i 4 bind, kan tilbydes samfundets medlemmer til favørpris (se s. 140).

Næsby, juli 1973

Hans Henrik Jacobsen,
sekretær.

REPRÆSENTANTSKABETS MEDLEMMER

Museumsinspektør Erl. Albrechtsen, Odense
 Redaktør Edv. Andersen, Fåborg
 Lektor Åge Blomberg, Langesø
 Museumsinspektør A. Dencker-Jensen, Vester Skerninge
 Urmager Alf Faxøe, Nyborg
 Gdr. Svend Frederiksen, Åsum
 Malermester Poul Fredholm, Bregninge
 Gårdejer Rasmus Halsted, Glamsbjerg
 Sognepræst O. J. Hansen, Ryslinge
 Overbibliotekar J. Holck, Assens
 Adjunkt H. H. Jacobsen, Næsby
 Overpostbud Anders Jæger, Bogense
 Sognepræst Laust Kristensen, Ejby
 Cand. jur. fru Johanne Larsen, Skårup
 Konsulent Åge Lauritsen, Ulbølle
 Museumsinspektør Ove Marcussen, Svendborg
 Overbibliotekar Jørgen Meedom, Assens
 Overlærer Jens Møllerup, Rudkøbing
 Afdelingsleder Søren Mørch, Lindved
 Restauratør J. Due Nielsen, Kerteminde
 Bankdirektør Erik Nærø, Odense
 Landsarkivar C. Lindberg Nielsen, Odense
 Museumsdirektør N. Oxenvad, Odense
 Landsarkivar, dr. A. Riising, Odense
 Overlærer J. Weber, Marstal

FORRETNINGSUDVALGET

Konsulent Åge Lauritsen, Ulbølle, formand (ads.: Gl. Station, 5762 Vester Skerninge)
 Museumsdirektør N. Oxenvad, Odense, næstformand
 Bankdirektør Erik Nærø, Odense, kasserer
 Overlærer J. Møllerup, Rudkøbing, sekretær (ads.: Kibshavevej 10, 5900 Rudkøbing)
 Adjunkt H. H. Jacobsen, Næsby, redaktør (ads.: Hyrdinden 5, 5270 Næsby)
 Museumsinspektør Erl. Albrechtsen, Odense
 Sognepræst Laust Kristensen, Ejby
 Cand. jur., fru Johanne Larsen, Skårup
 Afdelingsleder Søren Mørch, Lindved
 Landsarkivar C. Lindberg Nielsen, Odense
 Landsarkivar, dr. A. Riising, Odense
 Skriftudvalget består af Åge Lauritsen, Laust Kristensen, A. Riising og H. H. Jacobsen (redaktør).
 Manuskripter sendes til redaktionens adresse: Hyrdinden 5, 5270 Næsby.

LOVE FOR HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

§ 1.

Formålet for Historisk Samfund er at vække og nære den historiske interesse og at fremme studiet af den fynske øgruppes historie.

§ 2.

Dette formål søges nået:

1. Ved udgivelse af arbejder vedrørende den fynske øgruppes historie, navnlig et årsskrift, kaldet „Fynske årbøger“.
2. Ved afholdelse af møder, med foredrag fortrinsvis om emner fra landsdelens historie, og ved udflugter til historisk interessante egne og steder.

§ 3.

Medlem kan enhver blive ved skriftlig eller mundtlig henvendelse til et medlem af bestyrelsen (repræsentantskabet eller forretningsudvalget) eller en af tillidsmændene. Årsbidraget er 20 kr., som opkræves ved udsendelsen af årsskriftet. Ændring af årsbidragets størrelse og opkrævningsmåden kan ske efter repræsentantskabets beslutning. Udmeldelse må ske til kassereren inden hvert års 1. januar.

§ 4.

Styrelsen består af repræsentantskabet og forretningsudvalget.

Som medlemmer af *repræsentantskabet* indtræder i første omgang samtlige medlemmer af de to amtssamfunds bestyrelser, i alt 24. Repræsentanterne vælges for 3 år, således at der hvert år afgår en tredjedel, de første to gange ifølge lodtrækning. Ved fremtidige valg, der finder sted på årsmødet, skal der tilstræbes en passende fordeling af mandaterne mellem de to amter og mellem land og by. For at muliggøre en hensigtsmæssig repræsentation for de forskellige herreder og byer kan antallet af repræsentanter forøges udover de oprindelige 24.

Repræsentantskabet vælger hvert år, umiddelbart efter årsmødet, af sin midte et *forretningsudvalg*, bestående af formand, næstformand, kasserer og sekretær samt yderligere syv medlemmer. Formanden og næstformanden skal være hjemmehørende i hver sit amt. Af forretningsudvalgets midte sammensættes et skriftudvalg bestående af to medlemmer fra hvert af de to amter.

§ 5.

Årsmødet afholdes i årets første kvartal. Her aflægges beretning om virksomheden, og det reviderede regnskab forelægges, ligesom der foretages valg af repræsentanter og to revisorer.

§ 6.

Årsmødet bekendtgøres forud efter styrelsens skøn. Forslag, der ønskes behandlede, indsendes til formanden inden 1. januar. Lovændringer kan kun vedtages på årsmødet (eller på en ekstraordinær generalforsamling), når $\frac{3}{4}$ af de mødte medlemmer stemmer derfor.

KASSEREGNSKAB FOR ÅRET 1972

INDTÆGTER	
Kontingenter	15.439,11
<i>Tilskud:</i>	
Ministeriet f. kulturelle Anliggender	3.000,00
Fyns Amtskommune	1.000,00
Odense Kommune	500,00
Kerteminde	1972/73 100,00
Middelfart	1972/73 150,00
Svendborg	150,00
	<hr/>
	4.900,00
Salg af gamle årbøger	1.257,40
Salg af „Åsum Bogen“	37,50
Salg af „Svendborg Bogen“	4,50
Salg af „Nyborg Bogen“	60,95
	<hr/>
	102,95
Indvundne renter	301,42
Overskud ved udflugter	146,75
Andel af overskud ved salg af Danmark -	
Historisk Billedbog	6.630,00
	<hr/>
	28.777,63
	<hr/>

UDGIFTER	
Bogtrykkeri, kliché og duplikering	15.508,00
Foredrags- og forfatterhonorar	1.700,00

Udsendelse, porto, telefon m. v.	3.617,27
Forsikringer	167,00
Generalforsamling og andre møder	250,00
Gaver	145,50
Sammenslutningen af lokalhistoriske foreninger, kontingent f. 1972	617,56
Meromsætningsafgift	11,00

<i>Beholdninger:</i>		<i>pr. 1971</i>	<i>pr. 1972</i>
Kasse	71,16	478,15	
Bank	3.641,26	9.985,57	
Giro	0,00	0,00	
	<hr/>	<hr/>	
	3.702,42	10.463,72	
Øverskud i 1972	6.761,30		
	<hr/>	<hr/>	
			28.777,63

Ovenstående regnskab er fundet i overensstemmelse med bøgerne, som vi har revideret. Beholdningerne er forevist os.

Odense, den 5. februar 1973.

Aage Sørensen   *F. Lindegaard*

Odense, den 6. februar 1973.

Erik Næro

TILBUD

(bestilling sendes til adjunkt H. H. Jacobsen, Hyrdinden 5, 5270 Næsby)

Årbog for <i>Odense og Assens amter</i> 1924–34, 1936–38, i alt	15,00
Enkelte hæfter	2,00
Registerhæfte til årbøgerne 1913–25	1,00
Årbog for Historisk Samfund for <i>Svendborg amt</i> 1918, 1920, 1922, 1924–37, i alt	15,00
Enkelte hæfter	2,00
Årbog for Historisk Samfund for <i>Fyns Stift</i> :	
1939–56 (÷ 1943, 1945), pr. årgang	5,00
1960–63 (÷ 1957, 1958, 1959, 1961), pr. årgang	10,00
1964–66, pr. årgang	15,00
1967 ff, pr. årgang	20,00
Jacob Madsens <i>Visitatsbog</i> , 4 hæfter	4,00
Enkelte hæfter	1,00
Ejnar Pedersen: <i>Friedrich Bagger til Juulskov</i>	3,00
Albert Thomsen: <i>Avnslev-Bovense Sognes Historie</i>	3,00
Løgstrup: <i>Danmarks ældste Præstegaard, Bidrag til Nyborg Bys Historie</i>	1,00
Balslev: <i>Fra fynske Præstegaarde</i>	5,00
Jørgen Hæstrup: <i>Våbenmodtagelser på Fyn under besættelsen</i>	3,00
H. H. Jacobsen: <i>Historikeren Vedel Simonsen til Elvedgaard</i>	10,00
Svend Frederiksen: <i>Aasum – træk af sognets historie</i>	15,00
K. J. Jensen: <i>Nyborg under besættelsen</i> , 180 s. ill.	13,80
H. Kirchhoff: <i>Oprøret i Svendborg, august 1943 (særtryk)</i>	3,50
<i>Danmarks Riges Breve, Fyn og Lolland Falster II 1–3, pr. hæfte</i>	1,00
C. A. Christensen: <i>Historiske Oversigter til Danmarks Riges Breve, 1. hæfte</i>	0,50

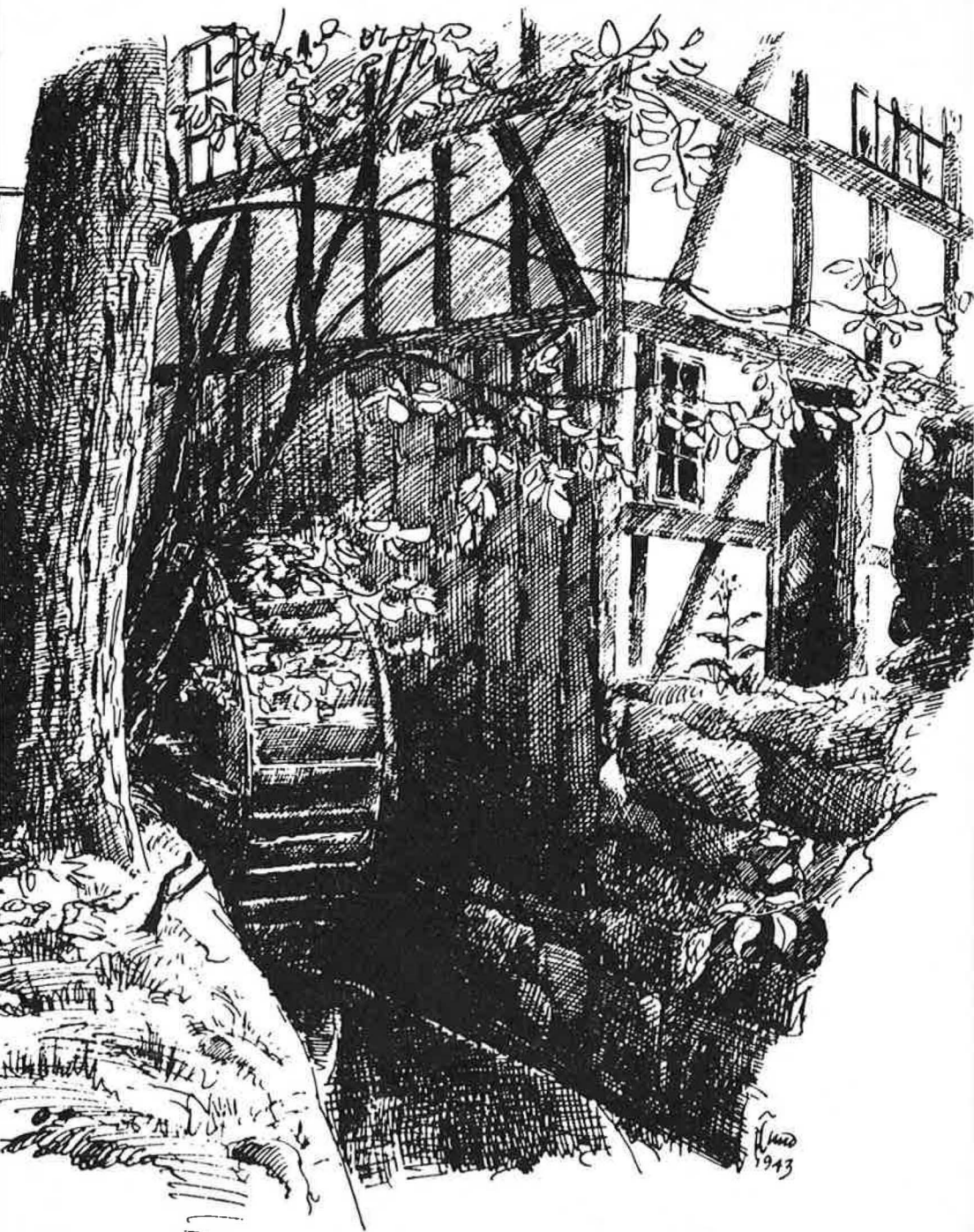
NYT TILBUD

Dalum sogns historie, v. Jacob Hansen og Knud Mortensen, udg. af Dalum Kommune 1959–68, 4 bd. *Favorpris: 40 kr.*

Historisk Samfund har af Odense Kommune fået tilbud om at overtage restlageret af ovennævnte værk i 4 store bind på tilsammen 800 sider. Værket, der er rigt illustreret, skildrer Dalums udvikling fra landsby til forstad (bd. I,1: tiden indtil 1662, bd. I,2: 1662–1765, bd. II,1: 1765–1882, bd. II,2: 1882–1959).

Det er en særdeles righoldig sognebeskrivelse, der varmt anbefales alle historie-interesserede. Den tilbydes Historisk Samfunds medlemmer til samme favorpris, som kommunens beboere i sin tid fik den tilbudt, nemlig kun 10 kr. pr. bind, ialt 40 kr. + porto.

Bestilling sendes til adjunkt H. H. Jacobsen, Hyrdinden 5, 5270 Næsby.

Damsbo mølles vandhjul.

Fynske Årbøger 1973